

## EU-landenes reaktion på energikrisen

Kontakt:  
Chefanalytiker  
Anders Overvad  
93101926  
overvad@thinkeuropa.dk

*RESUME: Europa er ramt af en energikrise, som bl.a. har sendt elpriserne i vejret. EU-kommissionen fremlagde i oktober en værktøjskasse, hvor de skitserede EU-landenes muligheder for at afbøde prisstigningerne på energi indenfor de gældende rammer.*

*Ser vi på, hvilke redskaber EU-landene har gjort brug af, så har de overvejende reduceret elafgifter og givet støtte til socialt udsatte.*

*Der er stor forskel på forbrugerne EU-landene imellem. Det gælder både ift. hvordan krisen rammer dem, men også ift. hvor højt de vægter klimadagsordenen. Energifikrisen kan risikere at blive en hindring for den grønne omstilling i Europa, hvis borgernes fortælling bliver, at omstillingen til vedvarende energi er skyld i krisen.*

## EU-landenes reaktion på energikrisen

De stigende energipriser har ramt EU, og EU-kommissionen fremlagde derfor 13. oktober en "værktøjskasse"<sup>1</sup>, der præsenterede en række tiltag EU-landene kunne tage i brug inden for den gældende EU-lovgivning. Kommissionens værktøjskasse giver på den korte bane EU-landene mulighed for at:

- Give økonomisk støtte til udsatte grupper
- Give energigaranti, således at el-producenter ikke må afskære nogle fra strøm, også selvom de ikke betaler,
- Skære i energiafgifter, herunder skatter og moms.
- Give statsstøtte til udsatte brancher

Ser vi udover udvalgte EU-lande, jf. tabel 1, har landene i vid udstrækning håndteret krisen ens. Den mest udbredte reaktion har været en reduktion af skatter og afgifter samtidigt med, at man har givet støtte til socialt udsatte grupper<sup>2</sup>.

**Tabel 1: Udvalgte EU-landes kortsigtede håndtering af energikrisen**

	Reducering af skatter og afgifter	Regulering af detailpriserne	Regulering af engrospriserne	Støtte til socialt udsatte
Belgien	X	X		X
Cypern	X			X
Tjekkiet	X			X
Estland	X			X
Danmark				X
Frankrig				X
Tyskland	X			
Grækenland			X	X
Irland	X			X
Italien	X			X
Letland				X
Litauen	X			X
Nederlandene	X			
Polen		X		X
Portugal	X		X	
Rumænien		X	X	X
Spanien	X	X	X	X
Ungarn		X		

Kilde: Tænketanken Europa

I Frankrig vil alle lavindkomstfamilier modtage 100 euro<sup>3</sup>. Også i Italien vil man støtte lavindkomstfamilier og derudover skære i afgifter<sup>4</sup>. I Spanien har krisen ramt særligt hårdt, og man har derfor ikke alene valgt at skære i afgifter og støtte socialt udsatte, regeringen har også valgt at

<sup>1</sup> <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0660&from=EN>

<sup>2</sup> <https://www.bruegel.org/publications/datasets/national-policies-to-shield-consumers-from-rising-energy-prices/>

<sup>3</sup> <https://www.tagesschau.de/wirtschaft/konjunktur/energiepreise-deckelung-mittelstand-101.html>

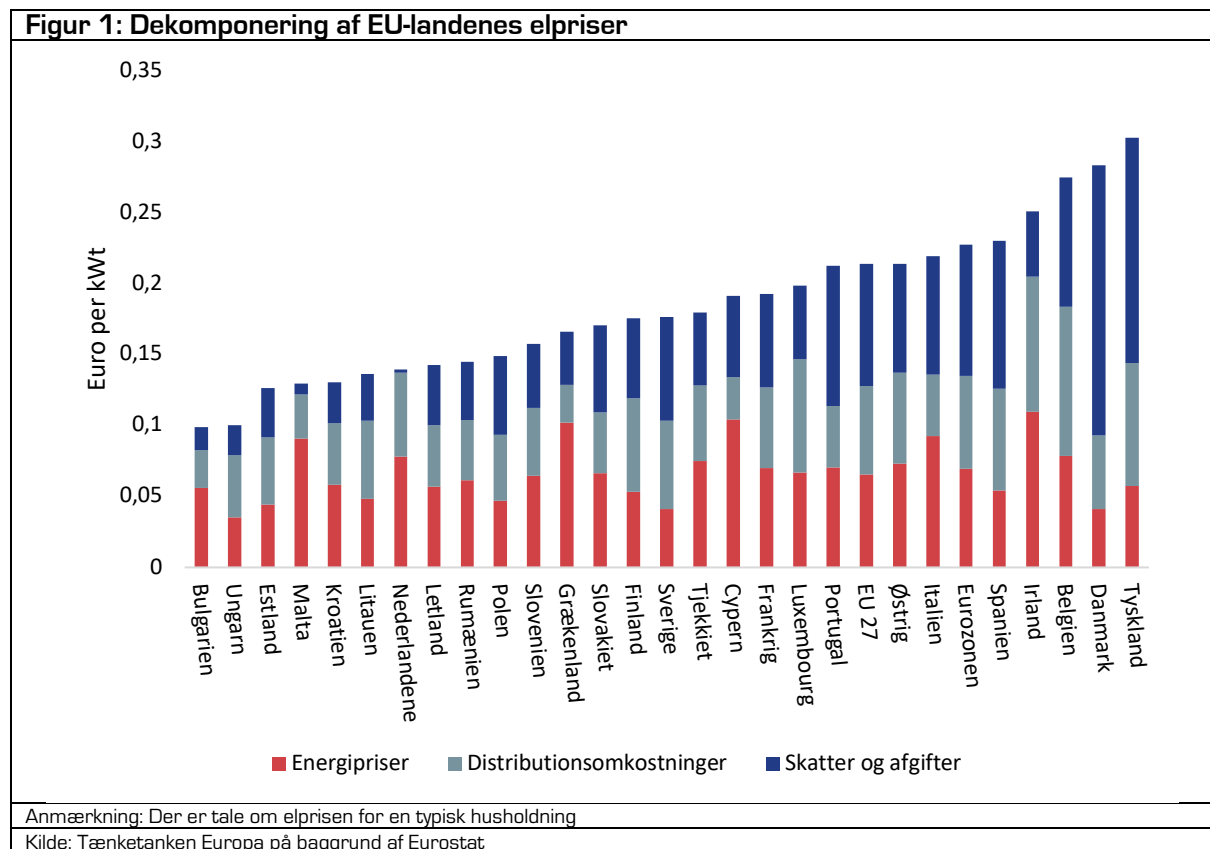
<sup>4</sup> <https://www.euractiv.com/section/energy-environment/news/italys-draghi-announces-e3-billion-package-to-keep-energy-prices-down/>

regulere i detail- og engrospriser<sup>5</sup>. I Tyskland var man senere ude, da man ville kende opfanget af prisstigninger først. Regeringen endte dog med at reducere energiafgifterne per 1. januar 2022<sup>6</sup>.

I Danmark lancerede regeringen 15. november den såkaldte varmepakke<sup>7</sup>. Regeringen afsatte her 100 mio. kr. til at støtte udsatte grupper, og opfordrede også til at el-selskaberne ville udglatte elregningen over de kommende kvartaler, så forbrugerne ikke skulle betale hele prisstigningen over en enkelt omgang.

Når flest lande vælger enten at skære i afgifter eller at støtte de socialt udsatte, eller en kombination af disse, så skyldes det bl.a., at afgifter er hurtige at regulere, og ikke påvirker el-producenternes incitamentsstruktur. Dertil udgør skatter og afgifter gennemsnitligt 40 procent af elprisen i EU jf. figur 1. Støtte til socialt udsatte er også en billig men effektiv måde at sikre fortsat incitament til nedbringelse af elforbruget, uden en social slagside.

**Figur 1: Dekomponering af EU-landenes elpriser**



EU-landene har dog ikke kun haft fokus på de kortsigtede værktøjer<sup>8</sup>. Lande som Spanien, Italien og Grækenland har opfordret til, at EU foretager fælles gasindkøb<sup>9</sup>. Spanien har også, sammen med Frankrig foreslået at ændre mere fundamentalt i, hvordan det europæiske energimarked fungerer.

<sup>5</sup> <https://www.deutschlandfunk.de/gas-strom-benzin-was-den-steigenden-energiepreisen-100.html>

<sup>6</sup> <https://www.bruegel.org/publications/datasets/national-policies-to-shield-consumers-from-rising-energy-prices/>

<sup>7</sup> <https://bm.dk/nyheder-presse/pressemeddelelser/2021/11/regeringen-vil-afboede-stigende-priser-for-borgerne-med-ny-varmepakke/>

<sup>8</sup> <https://www.bruegel.org/2021/11/rising-energy-prices-european-union-countries-views-on-medium-term-policies/>

<sup>9</sup> <https://www.handelsblatt.com/politik/international/eu-gipfel-eu-staaten-uneins-ueber-antwort-auf-hohe-energiepreise/27728290.html?ticket=ST-4655802-yWSDedFWcLSEkYGPtek-cas01.example.org>

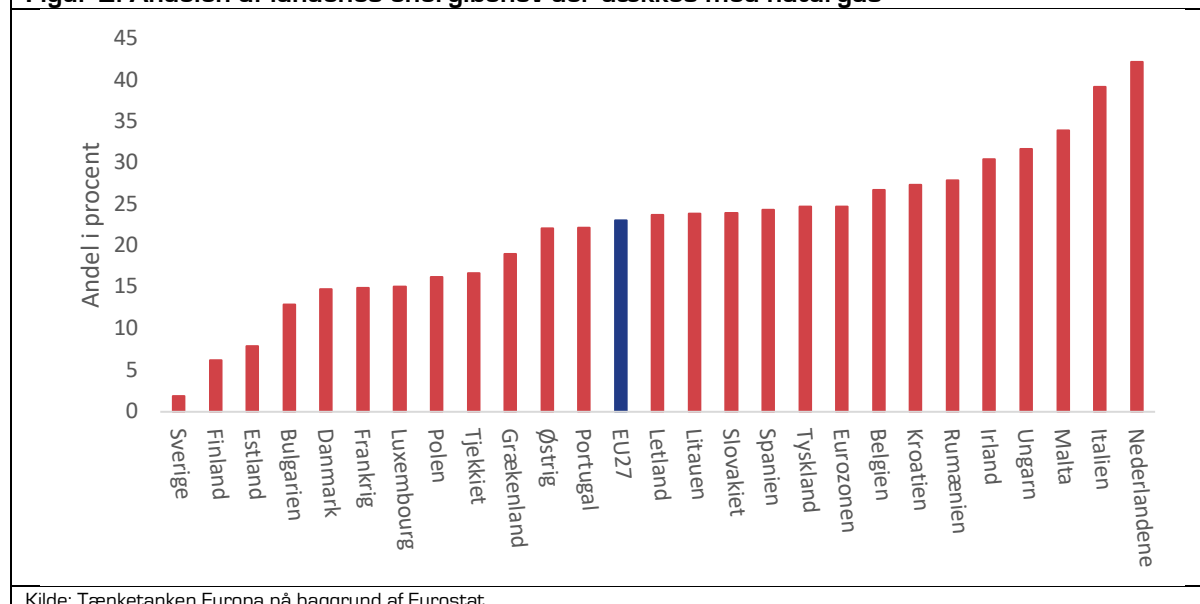
Bl.a. foreslår de at afkoble elektricitet og gaspriser ved at opgive den nuværende marginalprissætningsmodel.

Spanien og Frankrigs ønske er dog blevet mødt med stor modstand af Tyskland, Danmark, Østrig m.fl. der i et fælles brev<sup>10</sup> d. 25. oktober fastholder, at der er store fordele ved det nuværende energimarked, og understreger, at Kommissionens værktøjskasse indeholder flere effektive værktøjer. Landene opfordrer også til at sætte gang i den grønne omstilling for at gøre EU-landene mere uafhængige af fossile brændsler, og pointerer at, en midlertidig krise skal således ikke være årsagen til, at man forlader et velfungerende system.

## Energikrisens årsager og betydning

Energipriserne stiger med jævne mellemrum. Men timingen af de nuværende stigninger kommer på et uheldigt tidspunkt. For det første kommer de på ryggen af coronakrisen, Særligt de sydeuropæiske økonomier er blevet hårdt ramt af krisen, hvilket bl.a. skyldes de manglende turismeindtægter. De Sydeuropæiske lande bliver nu også ramt af energikrisen. Desuden rammer coronakrisen og energikrisen socialt skævt, da lavindkomstfamilier bruger en relativt større andel af deres indkomst på strøm. Der er også stor forskel på gasafhængigheden EU-lande imellem, jf. figur 2, Hvorfor ikke alle er ramt lige hårdt af de stigende gaspriser.

**Figur 2: Andelen af landenes energibehov der dækkes med naturgas**



For det andet kommer krisen netop som EU skal til at forhandle detaljerne i den europæiske Green Deal "Fitfor55", og krisen kan derfor risikere at sende disse forhandlinger (og dermed den grønne omstilling) på slingrekurs<sup>11</sup>.

Den nuværende energikrise skyldes en lang række faktorer<sup>12</sup>. Stigende gaspriserne vurderes som den primære faktor i elprisernes himmelflugt. Men også en række andre sekundære faktorer har

<sup>10</sup> <https://www.politico.eu/wp-content/uploads/2021/10/25/2021-10-25-Energy-Prices-in-the-EU-Joint-Statement-AT-DE-DK-EE-FHE-LU-LV-NL.pdf>

<sup>11</sup> <http://thinkeuropa.dk/politik/energikrisen-kan-sende-eus-groenne-omstilling-paa-slingrekurs-europaital>

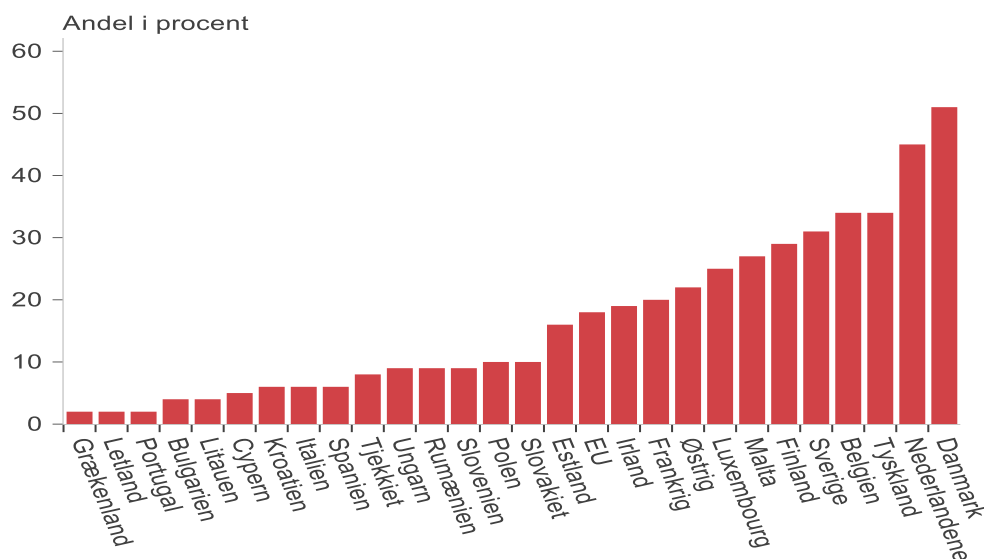
<sup>12</sup> [https://extranet.acer.europa.eu/Official\\_documents/Acts\\_of\\_the\\_Agency/Publication/ACER's%20Preliminary%20Assessment%20of%20Europe's%20high%20energy%20prices%20and%20the%20current%20Wholesale%20Electricity%20market%20design.pdf](https://extranet.acer.europa.eu/Official_documents/Acts_of_the_Agency/Publication/ACER's%20Preliminary%20Assessment%20of%20Europe's%20high%20energy%20prices%20and%20the%20current%20Wholesale%20Electricity%20market%20design.pdf)

været på spil. Stigende priser på CO<sub>2</sub>-kvoter, høj efterspørgsel som følge af den økonomiske genopretning og lavere el-produktion fra vand, vind og sol som følge af ikke optimale vejrforhold.

Særligt stigende priser på CO<sub>2</sub>-kvoter samt dårlige vejrforhold kan stikke en kæp i hjulet på den grønne omstilling, hvis nogle befolkningsgrupper får den opfattelse, at vedvarende energi ikke vil kunne sikre stabile lave priser. En bekymring for volatile elpriser vil potentielt kunne skabe modstand overfor den grønne omstilling.

Klima er i forvejen ikke lige højt på dagsordenen i alle EU-lande. Ser vi på, hvor mange af landenes borgere, der vurderer klimaforandringer som en af EU's to største udfordringer, så er der stor forskel landene imellem, jf. figur 3. I sydeuropæiske lande som Portugal og Grækenland vurderer 8 og 9 procent af befolkningen klimaforandringer til at være blandt EU's to største udfordringer.

**Figur 3: Andelen af befolkningen der mener "Klima er en af de to vigtigste udfordringer EU står overfor" – andet halvår af 2021**



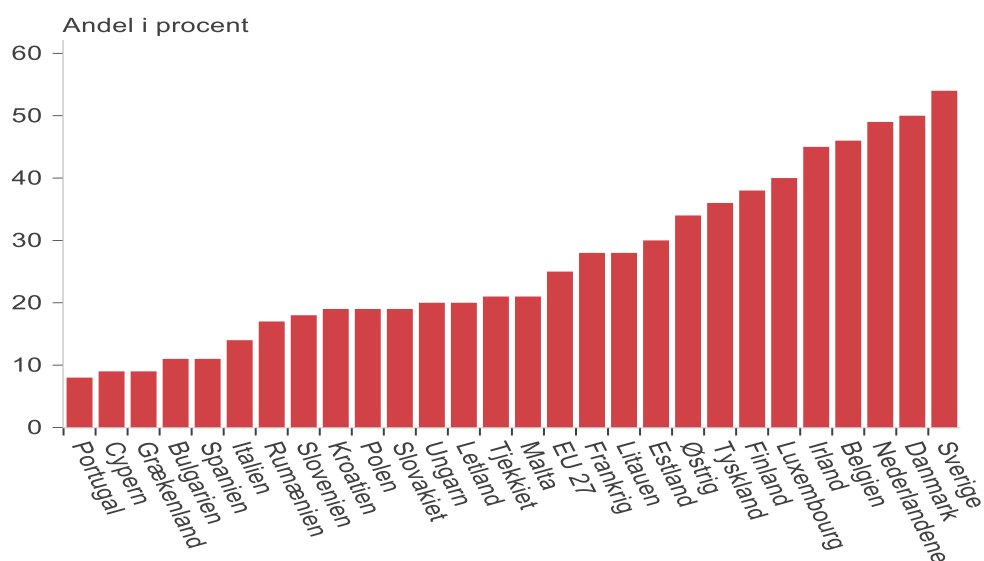
Kilde: Tænk tanken Europa på baggrund af Eurobarometer

Ser vi derimod mod nordvesteuropæiske lande som Danmark og Nederlandene vurderer henholdsvis 51 og 45 procent af befolkningen klimaforandringer til at være blandt EU's to største udfordringer.

Ser vi på, hvordan borgerne vurderer klimaforandringer som en national udfordring, så får man samme billede, jf. figur 4. I lande som Danmark og Sverige vurderer 50 og 54 procent af befolkningen klimaforandringer til at være blandt landets to største udfordringer. Omvendt så vurderer kun 2 procent af befolkningerne i sydeuropæiske lande som Portugal og Grækenland klimaforandringer til at være blandt landets to største udfordringer.

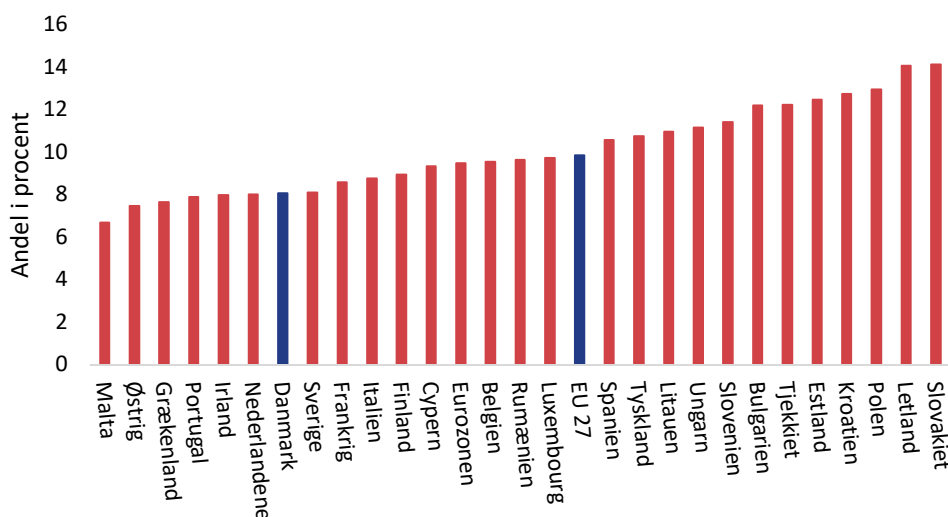
Generelt er befolkningerne i de nordvesteuropæiske lande derfor nemmere at overbevise om nødvendigheden af den grønne omstilling. Landene står også bedre i omstillingen end mange af de øst- og sydeuropæiske lande, hvor man ikke har udbygget grønne energiformer i samme grad.

**Figur 4: Andelen af befolkningen der, mener "Klima er en af de to vigtigste udfordringer mit land står overfor" – andet halvår af 2021**



Der er også stor forskel på EU-borgernes økonomiske udgangspunkter. Ser vi på figur 5, så fremgår det, at borgere i østeuropæiske lande generelt bruger en større andel af deres indkomsten på energi. De vil derfor sandsynligvis være mere opmærksomme på, at den grønne omstilling skal sikre stabile energipriser.

**Figur 5: Andelen af indkomst en forbruger bruger på energirelaterede goder i 2021**

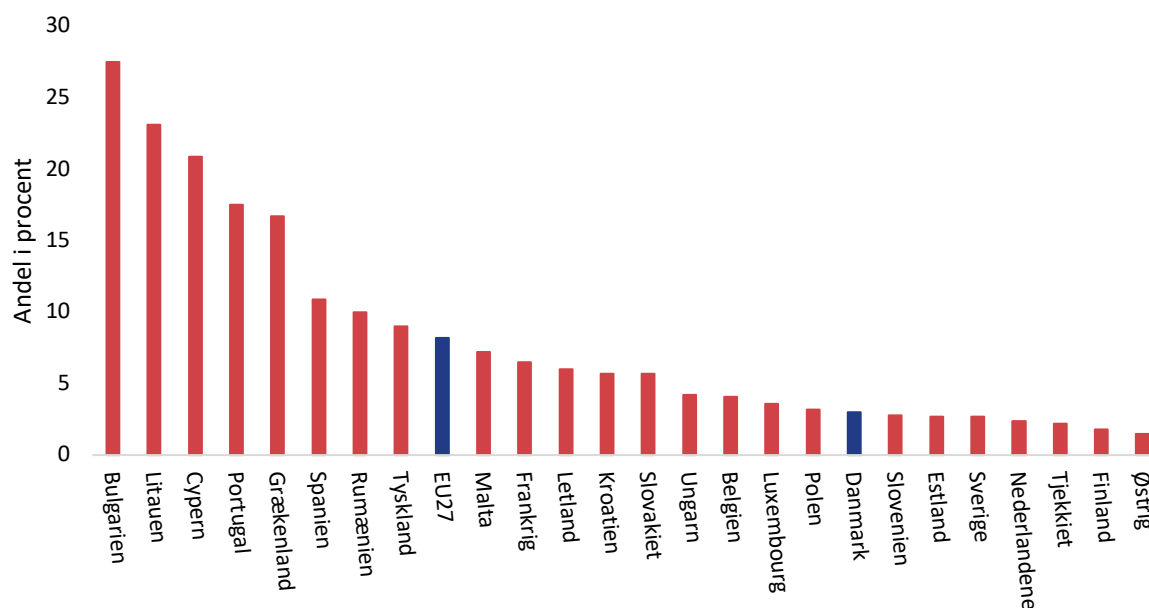


Anmærkninger: Data bygger på vægtene fra EU's harmoniserede forbrugerprisindeks  
Kilde: Tænk tanken Europa på baggrund af Eurostat

Ikke alene er der forskel på, hvor meget af indkomsten en husholdning bruger på energirelaterede goder. Der er også stor forskel på, om den enkelte mener at have råd til at varme sin bolig op. Jf. figur 6 så mener mere end hver 4. bulgarer, at de ikke har råd til at varme deres hjem tilstrækkeligt op – altså hele 5 gange så mange som i Danmark. I Grækenland mener hver 6. borger, at de ikke har råd til at varme deres hjem tilstrækkeligt op. Den store energifattigdom i Grækenland har sandsynligvis også været en medvirkende faktor til, at den græske regering var hurtigt ude med hjælpepakker<sup>13</sup>.

<sup>13</sup> <https://balkangreenenergynews.com/government-in-athens-doubles-subsidies-to-protect-households-during-energy-crisis/>

**Figur 6: Andelen af husholdninger, der mener, at de ikke har råd til at varme deres bolig tilstrækkeligt op (2020)**



Kilde: Tænknetanken Europa på baggrund af Eurostat

Andelen af borgere der ikke mener, de har råd til at varme deres bolig tilstrækkeligt op, er særlig høj i Sydeuropa,

De store forskelle på landenes udgangspunkter i den grønne omstilling såvel som økonomisk kan skabe problemer for den grønne omstilling, Fitfor55's målsætning kræver, at EU nedbringer udledningen af drivhusgasser med 55 procent i 2030. Skal EU i mål, vil det kræve en tredobling i nedbringelseshastigheden. Ender energikrisen med at trække forhandlingerne i langdrag, vil det betyde, at EU får endnu mere travlt end man allerede har.

Energikrisen sætter også strøm til en lang række diskussioner rundt om "fitfor55". F.eks. har Frankrig m.fl. foreslået en ændring i EU's regelsæt så atomkraft i fremtiden betragtes som vedvarende energi<sup>14</sup> – et forslag som ville have langt svære vilkår før den nuværende energikrise. Der er dog meget der tyder på, at Frankrig for medhold i sit forslag da EU's klimakommissær Frans Timmerman for nyligt har udtalt, at der vil være behov for overgangs brændsler så EU hurtigt kan gå væk fra kul<sup>15</sup>.

<sup>14</sup> <https://www.euractiv.com/section/energy-environment/news/eu-countries-ramp-up-pressure-to-grant-nuclear-a-green-investment-label/>

<sup>15</sup> [https://www.politico.eu/newsletter/brussels-playbook/making-nuclear-great-again-building-the-wall-macron-meets-duda/?utm\\_source=POLITICO.EU&utm\\_campaign=1ffe0d4df8-EMAIL\\_CAMPAIGN\\_2021\\_12\\_09\\_05\\_09&utm\\_medium=email&utm\\_term=0\\_10959edeb5-1ffe0d4df8-190840456](https://www.politico.eu/newsletter/brussels-playbook/making-nuclear-great-again-building-the-wall-macron-meets-duda/?utm_source=POLITICO.EU&utm_campaign=1ffe0d4df8-EMAIL_CAMPAIGN_2021_12_09_05_09&utm_medium=email&utm_term=0_10959edeb5-1ffe0d4df8-190840456)